

Pakauna

Adu dagiti baro a takuat iti agrikultura, ngem adu a mannalon ti saan a mairanranud kadagitoy ta dida makaasideg kadagiti ahensia a mangiwanwanwan kadagitoy. Adda met dagiti makaasideg no dumarayda kadagiti panagsanay.

Adda pay dagiti mannalon ti kayatda ti makaadal, ngem maliwayan ida dagiti ahensia a nakatakuat kadagitoy a teknolohia. Gapu iti kaadu dagiti kayatda nga aramiden, malipatan dagiti mangimaton kadagitoy nga ahensia ti pudno a kaipapanan dagiti aramidida -- ti mangidanon kadagiti resulta ti panagsukisok kadagiti mannalon.

Addada met dagiti mannalon ti nakaadal kadagiti baro a teknolohia, ngem saanda maiyaplikar dagitoy iti talonda.

Ngarud, ti Extension Directorate ti Mariano Marcos State University ti agbalin a ramay ti unibersidad tapno maiyasideg dagitoy a takuat kadagiti mannalon, ken dadduma a benepisario ti panagrang-ay tapno magun-odda ti panagdur-as.

Babaen ti tulong ti Commission on Higher Education, maipablaak dagitoy a teknolohia tapno maisaknap dagitoy a takuat.

Mairuknoy daytoy a pagbasaan kadagiti amin a mannalon ken dagiti kliente dagiti Techno Pinoy Centers iti Rehion I.

Agisayangkat ti Extension Directorate kadagiti panagsanay, *pilot demonstrations* ken *exhibits* tapno maiyadal dagitoy a takuat.

Apay nga agtarakentayo iti Kalding?

Maibilang ti kalding a kas maysa kadagiti makaited iti nayon a pamastrekan dagiti mannalon. Gapu ta babassit dagiti kalding, bassit met ngarud ti masapulna a puonan. Mabalinen ti P2,000 agingga't P3,000.00 a puonan para iti maysa a pangganakan. Makaiyanak daytoy iti 9 iti las-ud ti dua a tawen.

Saan a narigat ti agtaraken iti kalding. Mairapin dagiti nagannak wenno dagiti ubbing iti agtaraken iti daytoy. Saan pay a napili ti kalding iti kanenna ken alistoda nga umadu no nasayaat ti pannakatarakenda. Saanda pay a kasapulan ti nangina a kural. Adun ti makasuro nga aglako iti karne ti kalding ken nasamay nga organiko nga abono ti takkida.

Ti balligi ti panagtaraken iti kalding ket agdepende iti hilig ti agtaraken, panagpili iti nasayaat a puli, ken kasayaat ti wagas ti panagtaraken.

Tapno dadakkel dagiti kalding

Babassit ti pammagi dagiti gagangay a kalding. Isu nga irekrekomendar dagiti eksperto ti panagtaraken kadagiti nasayaat ti pulina kas iti Anglo Nubian ken Boer. Ngem gapu ta nangina dagitoy, ipadakep dagiti ordinario a pangganakan kadagiti puro wenno purebred a toro. Dakdakkelta ti pagbalinan dagiti mestiso nga annakda ken ad-adunto pay ti maitedda a gatas. Itan, adun dagiti agtataraken iti mestiso ken adda metten dagitay makabalina a gumatang iti puro a puli uray nasurok a P30,000 ti bayadna.

Panagibalay kaditi kalding

Maysa kadagiti napintas a rason nga adun dagiti nagballigi nga agtaraken iti kalding ket ti panagaramatda iti pagpupokan a kural. Naatepan daytoy ken adda kadsaaranna a nasurok a maysa a metro ti kangatona. Babaen itoy, maliklikan ti adu a problema a gagangay a mapaspasaran dagiti bulos wenno maiwaywayway a kalding. No panagtutudo, saan a mabasa dagiti kalding. Nalakada ngamin nga aguyek wenno agpanateng no matuduanda ken saanda pay a kayat ti mangan iti nabasa a ruot.

Ikkan dagiti kalding kadagiti nalangto a ruot ken dadduma pay a bulbulong. Idanon dagitoy iti

nakaipupukanda.. Mabalina met a pakanen dagiti pangganakan ken toro iti *commercial feeds* wenno 'tay napaglalaok a primera ti klasena a tuyo, ipil-ipil leaf meal, kopra ken nagiling a mais.

Maliklikan pay dagitay ariet ken dadduma a parasitiko ti kalding no matarakenda iti uneg ti balayda.

Panagpakan

- Iwayway wenno ibulos dagiti kalding iti inaladan tapno makissayan iti isagana a pagpakan. Alisto a dumakkel dagitoy no mapakanda iti nagduduma ti klasena a ruot.
- Ipupokda met no tiempo ti panagtutudo tapno saanda a malamiisan. Siguraduen a nadalus ken namaga ti kuralda. Iruotan met dagitoy bayat ti pannakaipupokda malaksid kadagiti ited a kanenda.
- Painumenda met ken ikkan iti asin ti pangananda tapno maimasda iti mangan.

➤ Kadagiti agpagpagatas a kalding, ikkanda iti umno ti kaaduna a ruot. Siguraduen nga addaan iti 10 a porsiento a protina ti kanenda.

Panagtaraken kadagiti toro

- Malaksid kadagiti ruroot, pakanen dagiti kalding iti giniling a mais ken dadduma pay a mabalina a paggapuan iti protina.
- Mabalina a saggabassit iti ited a kanenda ngem masansan a pakanenda.

Agtarakentayo iti Kalding

Panangtaraken kadagiti Pagganakan

- Padakepan laeng dagiti pagganakan a kalding no addan maysa a tawenda. No nasapada unay a paganaken, nakuttong ken agkakapsut dagiti maiyanakda nga urbon.
- Padakepan dagitoy kalpasan ti 12 nga oras manipud panagaremnda. Agbayag daytoy iti 18 ingga't 24 nga aldaw. Iti maikadua ken maikatlo nga aldaw ti kapintasan a panagpadakep.
- Mabalin nga agsikog ti maysa a kalding iti maminsan laeng a panagpadakep.
- Ikabil iti namaga a lugar nga aglaw a iti 1 x ½ metro dagiti dandanin aganak a kalding.
- Masansan nga aganak a maymasa ti kalding iti uneg ti maysa nga oras. Kalpasanna, sumaruno a rumuar ti kadkaduana. No kalpasan ti maysa-ket-gudua nga oras ket dipay nakaanak ti kalding, baredbedan ti bakrangna tapno mapaalisto iti panaganakna.

Sumagmamano a Palagip iti Panangtaraken iti Kayanak nga Urbon

1. Baredbedan iti 10 a sentimetro ti kaatidogna a linas ti puseg ken putden ti babaenna. Kalpasanna, agasan iti *tincture of iodine*.
2. Siguraduen a sumuso iti kolustrom kalpasan a maiyanak ti urbon. Ti kolustrom ti umuna a tubbog ti suso ti pagganakan a kalding.
3. No kalpasan iti 6 nga oras a panaganak ti kalding ket saan pay nga uminom, umawag iti beterinario.
4. Bay-an ti kayanak a kalding iti sidong ti inana iti las-ud ti lima nga aldaw. Kalpasanna,

mabalinen nga ilasin iti pagyanan ti urbon aglalo no alaen dagiti gatas ti pagganakan.

5. No kas pagarigan matay ti pagganakan ket saan a makasuso ti urbon iti kolustrom, ikkanda iti sagtunggal maysa a kutsarita a manteka wenno gatas a nalaokan iti presko a puraw ti itlog.
6. No mabalin, saan a suksukatan dagiti para taraken ta alisto a makigtot dagiti kalding.
7. Siguraduen a kanayon a namaga ti kulongan dagiti urbon. No ngamin nabasa, daytoy iti pakaigapuan iti panagsakitda.
8. Putden dagiti sara ti kalding ta saanda met a kasapulan daytoy.

Editorial Board

Dr. Marivic M. Alimbuyuguen, *Chair*

Dr. Mergelina Salazar
Dr. Jaime Salazar
Prof. Efren Felipe
MMSU-CAF

Sources of Technology

Dr. Stanley C. Malab

Mercy Fausta R. Gaño,
Translated into Iloco/Lay-out:

Reynaldo E. Andres, *Editor*

Dr. Miriam E. Pascua

Consultants/Advisers

*Impablaak ti Mariano Marcos State University-
Extension Directorate iti tulong ti
Commission on Higher Education (CHED) babaen
iti programa "Strengthening the Farmers' Information and
Technology Services through the Production of IEC materials"*